

Relatie in de steigers

Bruggenbouwers

Wetenschap en praktijk staan nog te ver van elkaar. Dat moet anders, vinden de praktijkman, de wetenschapper en ‘the man in the middle’. Leren van elkaar en opnieuw beginnen, dat is de aangewezen weg.

Tekst: *Joyce Koster*

Fotografie: *Lex Draijer*

Carel Petersen gooit de knuppel maar meteen in het hoenderhok. ‘In 2004 heeft een korte bijdrage van Lans over Netspar in *PBM* gestaan. Dat artikel teruglezend viel mij op dat daarin vier keer de term “fundamenteel onderzoek” werd gebruikt. Benne, had de sector toen al niet kunnen bedenken dat het allemaal heel knap is wat ze bij Netspar doen, maar hebben we niet meer aan toegepast onderzoek?’

Benne van Popta: ‘Lans’ voorkeur voor fundamenteel onderzoek is bekend. Het is overigens niet zo dat ik vind dat fundamenteel onderzoek onnodig is, integendeel. Waar ik de nadruk op zou willen leggen, is de relatie tussen onderzoek en praktijk. De hamvraag is hoe je wetenschap vruchtbaar maakt voor de praktijk. Er is een brug nodig. Die brug bestaat naar mijn idee uit verschillende onderdelen met tussenstations. We kunnen ook nu en dan eens bij elkaar op bezoek gaan met een bootje, maar een vaste oeververbinding tussen fundamenteel onderzoek en de praktijk van de bestuurder zou het allerbeste zijn.’

Het blijkt de spijker op zijn kop. ‘Netspar worstelt ermee om die dwarsverbanden te leggen, want ons

Drs. Benne van Popta, directeur Financiën en Interne Zaken MKB-Nederland, werkgeversvoorzitter Pensioenfonds voor de Detailhandel en Vereniging van Bedrijfstakingpensioenfondsen.

hart ligt inderdaad bij het fundamentele onderzoek, omdat daaruit al het andere volgt', zegt Lans Bovenberg. 'Er zijn drie pijlers, de eerste is fundamenteel onderzoek, de tweede is onderwijs en de derde is kennis overdragen van wetenschap naar praktijk en andersom. Maar het begint allemaal met fundamentele ideeën. Die hebben vaak meer invloed dan menig praktisch ingesteld mens denkt.'

Carel Petersen interrumpeert: 'Zou je dan een voorbeeld als de levensloop noemen? Daar ben jij toch de geestelijk vader van? Jij had het idee en vervolgens is het ingevoerd.'

Lans Bovenberg knikt. 'Er zijn meer geestelijke vaders van dat idee, maar het is wel een goed voorbeeld hoe een bepaald gedachtegoed invloed

kan hebben. Wat wij doen, moet doorgeleid worden naar de maatschappij; we moeten ons bezighouden met maatschappelijk relevante vragen en weten wat er in de maatschappij leeft.

Carel Petersen haakt erop in. 'Wat vind jij nu het beste voorbeeld van relevantie?'

Het antwoord daarop heeft Lans Bovenberg onmiddellijk paraat. 'Wat is de beste manier om een pensioencontract te maken nu in toenemen-

'Pensioenfondsbestuurders moeten meer present zijn'

[Benne van Popta]

de mate risico's bij de deelnemers komen te liggen? Dat is een relevant onderwerp.'

Lans Bovenberg is ervan overtuigd dat het gedachtegoed van Netspar behoorlijk invloedrijk is. 'Ik heb het over het denken over nieuwe vormen van risicodeling dat nu gaande is bij grote pensioenfondsen als ABP en PGGM.'

Rijp en onrijp

Benne van Popta grijpt het onderwerp pensioencontract graag aan en hij richt zich tot Lans Bovenberg. 'Ik ken je verhaal daarover. Ik proef eruit dat de veronderstellingen waarop het model is gebaseerd dat Netspar nastreeft, vrij abstract zijn. Ook is de relatie tussen het theoretisch en het praktisch universum groot. Het verhaal bevat de ideeën waarover moet worden nagedacht als het gaat om vernieuwing van het pensioencontract, maar het is beslist geen kookboekversie. Hoewel het abstract is, wordt het onderwerp wel in de pensioendiscussie betrokken als de weg die de komende vijf jaar moet worden bewandeld. De strekking is dat als dat niet gebeurt, het verkeerd afloopt. Ik vraag me echt af of de ideeën wel rijp genoeg zijn.'

Lans Bovenberg legt uit dat de onderzoeksagenda wellicht abstract is, maar 'ik word soms wel degelijk concreet. Hoe worden de risico's het beste verdeeld tussen ouderen en jongeren? We zullen meer dan vroeger op aanspraken moeten sturen. Misschien moeten we dan jongeren wat risicovollere aanspraken geven dan ouderen, zodat ze meer garanties krijgen naarmate ze ouder worden.

Wat we daarover te melden hebben

gehad, is van behoorlijke invloed geweest. Ook over de stelling dat ouderen risico moeten dragen. Ik heb de indruk dat de discussie op gang komt, nu de pensioenfondsen weer wat rijker worden.'

Benne van Popta denkt daar anders over. 'Ik begrijp dat je vindt dat het wetenschappelijk actueel wordt. Bestuurlijk zou ik zeggen: laat pen-

sioenfondsen nog even nadenken over wat ze moeten doen wanneer ze rijker worden.'

'Voor je het weet word je gekaapt door de een of de ander'

[Benne van Popta]

Als voorzitter van de VB ziet Benne van Popta in de pensioenwereld een risico van tweedeling tussen grote en kleine fondsen. Hij verzucht: 'Soms wordt de pensioensector gecompri-meerd tot de studiediensten van ABP en PGGM. Dat lijkt me niet goed. In het debat is de stem van uitvoerdersorganisaties luider dan die van de pensioenfondsbestuurders. Het is mijn missie daar verandering in te brengen: pensioenfondsbestuurders moeten duidelijker present zijn.'

Carel Petersen vraagt Lans Bovenberg: 'Over missie gesproken, heb jij ook zoiets als een missie omschreven?'

'Ja, de missie van Netspar is om ons mooie pensioenstelsel duurzaam te maken. Ondanks alle ontwikkelingen die op ons afkomen. Daar volgen allerlei doelen uit op het gebied van ontwikkelen van fundamentele kennis, menselijk kapitaal, en het maken van een netwerk.'

Zowel Carel Petersen als Benne van Popta poneren dat het netwerk wat hen betreft vooralsnog tekortschiet, in ieder geval waar het gaat om praktische invulling van de relatie met de pensioensector. Benne van Popta licht die kritiek nader toe. 'De afstand tussen fundamentele wetenschap en de dagelijkse praktijk is groot. Ik denk dat er te snel conclusies wor-

den getrokken van de fundamentele wetenschap naar de praktijk. Het heeft er de schijn van dat het meer de persoonlijke hobby van de hooggeleerde is dan dat hij professioneel bezig is. Iets anders is dat als de wetenschapper intervenueert in een conflict binnen de driehoek politiek, wetenschap en bestuur, hij het oordeel van partijdigheid over zichzelf afroept. Misschien is dat tegen wil en dank of uit naïveteit gebeurd, maar het heeft mensen gestoken.'

Benne van Popta refereert aan de gang van zaken rond de levensloopregeling, maar noemt ook de kwestie van het indexatielabel. 'Het indexatielabel ligt net als levensloop vrij gedifferentieerd in de pensioenwereld. Ik denk dat ABP en PGGM

zowel positiever zijn over de levensloop als over het indexatielabel. Ik denk dat velen in de markt niet enthousiast zijn over levensloop en ik denk dat veel fondsen sceptisch zijn over het indexatielabel. Werknemers kijken er wel met een positieve grondhouding naar; werkgevers zijn op zijn minst twijfelachtig, maar vaak afwijzend. Zij hebben het idee dat het niet mogelijk is in één plaatje de hele diversiteit van het pensioenproduct te plaatsen. Zo ligt dat. Dan moet je volgens mij als wetenschapper oppassen om je in dat debat te begeven, want voor je het weet word je gekaapt door de een of de ander.'

Lans Bovenberg denkt diep na voordat hij antwoord geeft. 'Ik denk dat

Naar eigen zeggen: 'dominee, wetenschapper, polderjongen'

[Lans Bovenberg]

Prof. dr. Lans Bovenberg, hoogleraar Economie aan de Universiteit van Tilburg, wetenschappelijk directeur van Netspar.

het wel onze rol is voorop te lopen in discussies. De onvrede is wellicht ontstaan doordat we ons te veel hebben beziggehouden met de praktische implementatie van ideeën. Er is een spanningsveld tussen de wens relevant te zijn en ons te beperken tot onze kerncompetentie: fundamenteel onderzoek dat gewoon vaak niet direct relevant is. Ons wordt verweten dat we wel heel snel zijn in het bedenken van oplossingen zonder ons rekenschap te geven van allerlei praktische haken en ogen. Dat laatste trek ik me wel aan.' Lans Bovenberg haalt het voorbeeld aan

heel andere benadering kunnen kiezen. Het vertrekpunt is heel anders als je onderzoek zou verrichten naar de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om de doorsneepremie over twintig jaar nog wél houdbaar te laten zijn.' 'Tenslotte is de doorsneepremie een groot goed', vult Benne van Popta aan.

Carel Petersen: 'Het is een van de wortels van het stelsel. En als je die doorsnijdt...'

Lans Bovenberg: 'Het debat zou moeten gaan over welke doelen we willen bereiken met de doorsneepremie en hoe we die doelen kunnen

'De doorsneepremie is een van de wortels van het stelsel'

[Carel Petersen]

van de afschaffing van de doorsneepremie. 'Ik heb daarover een artikel in de krant geschreven, een paar maanden nadat Netspar was opgericht. Dat is heel slecht gevallen. Het verhaal was dat pensioenfondsen moeten gaan nadenken hoe ze van de doorsneepremie kunnen afkomen omdat deze methodiek ons pensioenstelsel kwetsbaar maakt. Dat kan niet van de ene op de andere dag – je moet er wellicht wel twintig jaar voor nemen – maar juist daarom moet je er op tijd mee beginnen.

Benne van Popta schudt zijn hoofd. 'Je hebt een krantenartikel en een tijdsdimensie van twintig jaar.'

Debat

Carel Petersen haakt in. 'Kijk Lans, jij volgt bij bepaalde onderwerpen een schijnbaar zekere wijze van redenering, bijvoorbeeld dat over pakweg twintig jaar de doorsneepremie niet meer houdbaar is. Je zou ook een

blijven bereiken, ook als de wereld verandert. We moeten het inderdaad eerst eens worden over wat de fundamentele strategische vragen zijn voor de pensioensector en over hoe we het debat dan zouden moeten voeren zonder dat dit tot onnodige onrust leidt.'

Benne van Popta: 'Het gaat erom in welke context je dat doet. En met welk perspectief.'

Carel Petersen: 'Dit lijkt me een mooie afsluiting, want we hebben in elk geval eensgezindheid bereikt over het feit dat er duidelijke afspraken gemaakt moeten worden over doel en context van toekomstige debatten tussen theorie en praktijk van de pensioenwereld.' ■

Dr. Carel Petersen, econoom, adviseur van pensioenfondsen en hoofdredacteur van PBM